

Ídols, tribus, cultura

Ahores d'ara, quan la paraula (no el concepte) s'ha escampat per l'ample món amb més aplicacions dels que un ús raonable hauria d'admetre, ningú no pot definir què significa *cultura*. Ni jo tampoc, a pesar d'haver dedicat a la matèria infinitat de papers i gairebé mig llibre en *Sobre ídols i tribus*. En qualsevol cas, per a la major part de la gent és *cultura* allò que els és mostrat com a tal: allò que els mostra com a cultura qui té poder per a mostrar-ho. Perquè aquesta és l'altra qüestió, i no menys important que les definicions: la qüestió de les decisions. Qui decideix, per què, per a què, i amb quins criteris. No parle ara només de si algú ha de decidir sobre el valor, diguem-ne intrínsec dels objectes o productes que en diem culturals: no dubte del fet que val més la poesia d'Ausiàs Marc (per no eixir del país) que els versos d'un llibret de falla o uns gojos de festa local a Sant Roc; que en la història de l'arquitectura té més valor la Llotja de València que una qualsevol caseta rural de pedra seca; que val infinitament més una escultura d'Andreu Alfaro que qualsevol ferro que jo podria fondre o retòrcer si em venia la fantasia de fer-ho. No es tracta, doncs, de promoure un relativisme apocalíptic i banal: no tot és igual, no tot val igual. Però és inevitable que la *percepció del valor* que té la major part de la societat depenga de les *decisions sobre el valor* que pren l'autoritat competent, i ací és on entren els ídols de la tribu: les *imatges de valor* que la societat, el que en solem dir "la gent", rep i percep. Com ara el valor (?) emblemàtic de la Ciutat de les Arts i les Ciències (que no és ni l'una cosa ni l'altra, ni menys encara 'ciutat', però això, de moment, ho deixarem estar), objecte d'un culte idolàtric tan general i profund com el que –fins ara...– ha rebut el seu arquitecte o enginyer en cap. *Ídols* vol dir imatges, vol dir representacions, en el sentit de Francis Bacon, el filòsof del segle XVI, no el pintor del XX. I *cultura*, per a la major part de la tribu de Bacon, és a dir, del comú de la gent, és (repetiré la idea) allò que els mostra com a tal qui té poder per a mostrar-ho. És *valuós*, o *gran* o *bo*, per tant, aquell objecte

Joan Francesc Mira

o individu (un edifici, un poeta, un quadre, un músic...) que és proclamat com a tal per qui posseeix *poder proclamatori*.

Així, si la Llotja de València és proclamada "patrimoni de la humanitat" per la UNESCO, a iniciativa dels poders corres-

ponents, voldrà dir que és un edifici valuósíssim. Si Ausiàs Marc no tenia –i encara no té– grans places o cèntriques avingudes, monuments ben visibles, pàgines freqüents als diaris i capítols als llibres de text, vol dir que era ben poca cosa, tan poca cosa que era o és gairebé invisible. Com quan jo feia batxillerat i, als llibres de text, hi figurava en lletra menuda dins les poques ratlles dedicades a les *literatures regionals*, i el professor ens deia que això no tenia cap importància i no entrava en l'examen: "Sáltenlo." De manera que el valor del poeta per a la tribu no resideix en la qualitat interna dels versos, que poca part de la gent llegirà i sabrà entendre, sinó en la proclamació pública d'aquesta qualitat com a imatge valuosa. El Misteri d'Eix era, fora de la ciutat d'Eix, poc més que una curiosa cerimònia o un residu entranyable fins que ha estat reconegut i projectat com una part singularment valuosa i emblemàtica del patrimoni cultural. I la ciutat de Morella, el *Tirant lo Blanc*, el botànic Cavanilles o qualsevol altre exemple que vulgueu: no pot ser rebut com a gran, important, valuós, superior allò que no és projectat amb aquests atributs. I qui decideix, en definitiva, l'ordre d'aquests valors superiors, els seus components i la seua jerarquia, no són els receptors d'imatges sinó els emissors. Perquè la tribu no troba aquests atributs de valor per contacte directe i espontani de cada individu amb l'obra valuosa, sinó a través de i per mitjà de la imatge projectada, i més com més poderosament –amb més poder– és projectada. El fet, la desgràcia, la pena, és que, al País Valencià, qui té el poder de projectar té uns ídols propis: és més valuosa una cursa de cotxes o una construcció extraterrestre que tota la història de l'art i de la literatura. I perdonen aquesta mica de teoria, que potser explica algunes coses que podrien semblar inexplicables.

“Com ara el valor (?) emblemàtic de la Ciutat de les Arts i les Ciències (que no és ni l'una cosa ni l'altra, ni menys encara 'ciutat', però això, de moment, ho deixarem estar), objecte d'un culte idolàtric tan general i profund com el que –fins ara...– ha rebut el seu arquitecte o enginyer en cap”